

Inkluderende fellesskap i naturen

Hvordan kan barnehagelærere tilrettelegge for inkludering og fellesskap ved å bruke naturen?

Elise Thune Johansen
[kandidatnummer: 35]

Bacheloroppgave
[BHBAC3920]

Trondheim, april 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	2
1.1 Valg av tema og problemstilling	2
1.2 Disposisjon	3
2.0 Teori	3
2.1. Natur.....	3
2.2 Inkludering	6
2.3 Fellesskap	7
2.4 Inkluderende fellesskap.....	8
2.5 Ekskludering og mobbing	8
2.7 Den livsviktige leken.....	10
2.6 Personalets roller	11
3.0 Metode.....	12
3.1 Kvalitativ eller kvantitativ forskningsstrategi?	12
3.2 Valg av metode	12
3.2.1 Intervjuguiden	13
3.3 Valg av informanter	13
3.4 Gjennomføring av intervjuer.....	14
3.5 Analysearbeidet.....	14
3.6 Metodekritikk.....	15
3.6.1 Reliabilitet og validitet.....	15
3.7 Etske retningslinjer	16
4.0 Presentasjon av funn og drøfting.....	17
4.1 Inkludering og fellesskap	18
4.2 Forebygging av ekskludering og mobbing.....	21
4.3 Muligheter i naturen.....	22
4.4 Betydningen av kompetanse	23
5.0 Konklusjon og avslutning	25
6.0 Litteraturliste	28
Vedlegg 1 – Informasjon- og samtykkeskjema.....	31
Vedlegg 2 – Intervjuguide.....	33

1.0 Innledning

Gjennom de tre årene jeg har studert ved Dronning Mauds Minnes Høgskole (DMMH) har vi vært gjennom og lært om utallige viktige og interessante emner og temaer. Jeg har lært mye og det har vært flere temaer jeg gjerne skulle lært enda mer om. Natur og friluftsliv er noe som har vært betydningsfullt for meg siden jeg var et lite barn selv, og derfor har jeg naturligvis interesse for dette. Mine to første år som student på DMMH var på linjen med vekt på natur og friluft, og her har jeg lært masse om hvordan vi kan tilrettelegge for både lek, læring, utvikling og dannelse for barn ute i friluft og hvordan vi kan ta i bruk naturen og naturmaterialer. I mitt andre studieår fikk jeg større interesse for internasjonale perspektiver, og jeg søkte derfor fordypning i barnehager i internasjonale perspektiv. Siden jeg har hatt så stor interesse for natur og friluft, samtidig som jeg utviklet en ny interesse for interkulturell kompetanse, virket det riktig for meg å finne et tema som kunne inkludere begge deler. Og slik kom jeg frem til temaet «inkluderende fellesskap i naturen».

1.1 Valg av tema og problemstilling

Det å komme frem til et tema var i utgangspunktet ikke så vanskelig, men det å skulle trekke en problemstilling ut fra tema var litt vanskeligere. Jeg brukte tid på å tenke ut problemstilling, jeg ønsket å finne en problemstilling som jeg mener er aktuell i dagens samfunn og noe jeg anser som viktig. Som også kan gi meg relevant kompetanse, jeg kan bruke når jeg er ferdig utdannet barnehagelærer. Jeg drøftet tema og tanker med både medstudenter og veiledere før jeg til slutt endte opp med problemstillingen «hvordan kan barnehagelærer tilrettelegge for inkludering og fellesskap ved å bruke naturen?». Dette med inkludering og fellesskap er et viktig tema som må jobbes med i barnehagen for å forebygge krenkelser, ekskludering, utestenging og mobbing. Ifølge Idsøe og Roland (2017, s.12) kan barn utvikle mobbeatferd mot andre allerede i barnehagen. Jeg mener derfor det er viktig med god kunnskap om inkludering og fellesskap slik at vi kan forebygge og hindre at barn skal bli utsatt for mobbing og utestenging. Natur og friluft er et emne som får mer og mer fokus i dagens samfunn, det er sunt og bra med frisk luft, og det fremmer god helse. Derfor mener jeg at natur og friluft er et relevant og viktig tema allerede i barnehagealder, og vi kan se at natur, inkludering og fellesskap er begreper som går igjen både i faglitteraturen og i lovtekster som barnehageloven, rammeplanen og FNs barnekonvensjon. Både i barnehageloven og barnekonvensjonen står det blant annet at barna gjennom lek og læring skal oppleve glede og trivsel i barnehagen, samtidig som de skal møte utfordringer i trygge rammer og kunne oppleve vennskap og fellesskap. Barna skal lære seg å ta vare på og utøve respekt ovenfor

naturen og egen og andres kultur (Barnehageloven, 2005, § 1, barnekonvensjonen, 2000, art. 29).

1.2 Disposisjon

Jeg har valgt å dele opp bacheloroppgaven min i ulike kapitler hvor jeg i første kapittel begrunner valg av tema og problemstilling og skriver kort om disposisjonen i oppgaven min. I kapittel to kommer teorigrunnlaget, her vil jeg ta for meg teori som jeg har valgt ut fra problemstillingen som vil være relevant for oppgaven. Temaer som natur, inkludering og felleskap vil blant annet bli belyst i teorikapittelet. Videre kommer kapittel tre som er om metode, her vil jeg begrunne valg av metode og informanter, og hvordan jeg har utarbeidet det jeg trenger for å finne informasjon og om etiske retningslinjer. Deretter vil jeg presentere og drøfte funnene jeg har gjort i kapittel seks. Helt til slutt vil jeg komme med en konklusjon av de funnene jeg anser som mest relevant og en oppsummering av oppgaven. Sist i dokumentet finner vi litteraturliste og vedlegg til oppgaven.

2.0 Teori

I dette kapittelet vil det redegjøres for sentrale begreper og teori som er relevant for å besvare oppgavens problemstilling.

2.1. Natur

Neegaard definerer: «Natur er større eller mindre områder med skog, buskas, sletter, fjell, strand, vann eller liknende som ikke er menneskeskapt eller foredlet» (2014, s. 53). I rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.) står det at barnehagen har som mål å gi barna muligheten til å oppleve naturen på en variert måte og å utvikle deres forståelse for naturens mangfold, samtidig som den ønsker å fremme barnas tilknytning og kjærlighet til naturen. Barna skal også lære seg å respektere og ivareta naturen.

Stortingsmelding nr. 39 (2000-2001) definerer friluftsliv som følgende: «opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse» (miljødepartementet 2001a:10) videre skriver de at friluftsliv ikke bare trenger å skje på fritiden og at målet er å fremme en enkel livsstil i naturen som er tilgjengelig for alle i hverdagen og i harmoni med naturen. Friluftspolitikken vektlegger ikke-konkurransedyktige og ikke-motoriserte fritidsaktiviteter som kan utføres på offentlig tilgjengelige naturområder. Hva som utgjør friluftsliv i barnehagen, er styrt av den norske politikken definisjon av friluftsliv. Den norske politikken sin definisjon er veldig åpen, og barnehagen kan dermed

definere selv hvordan de ønsker å arbeide med friluftsliv så langt det utelukker konkurranse og motorferdsel. (Neergaard, 2014, s. 61).

Ifølge Lundhaug (2014, s. 30) oppnår barn en bedre evne til å vurdere farer ved å mestre risiko. De får førstehåndserfaringer med sikkerhetsvurdering, hvor de lærer å ta hensyn til både sannsynligheten og konsekvensene av å skade seg. For eksempel, når de kjenner på konsekvensene av å snuble på en ujevn sti, gjør de tiltak for å unngå å falle. Disse tiltakene kan være å senke farten, støtte seg på hverandre eller krabbe på de mest kupertene partiene. Det er viktig at barna selv tar initiativ til disse tiltakene for å lære seg strategier for å ivareta egen sikkerhet. Dette er også en viktig del av barnas personlige utvikling, da det gir dem en følelse av mestring. Videre påpeker Lundhaug (2014, s. 38) at i barneårene kan økt fysisk aktivitet på lang sikt redusere risikoen for livsstilssykdommer. Søkelyset på sikkerhet kan imidlertid begrense bevegelsesfriheten til barna og redusere aktivitetsnivået deres. Begrenset variasjon og utfordringer kan føre til kjedsomhet og svekke aktivitetsvanene til barna senere i livet. Mangel på fysisk aktivitet i oppveksten kan føre til ulike helseproblemer som diabetes type 2, hjerte- og karsykdommer, kreft, fedme, muskelskjelettsykdommer og psykiske lidelser. Det er derfor viktig å etablere gode vaner med fysisk aktivitet i barnehagen, som kan bidra til å skape en sunn og aktiv livsstil senere i livet. En fysisk aktiv livsstil kan forebygge ulike helseproblemer.

En affordans refererer til hvordan en person umiddelbart oppfatter et objekt, en hendelse eller et sted, med hensyn til dens betydning og potensial for handling som virker til å være innebygd i objektet, hendelsen eller stedet. For eksempel, når et barn ser en stein, så ser de ikke bare steinen som en statisk gjenstand, men også som noe som kan klatres på, og dette kan være en umiddelbar oppfatning som kommer til dem når de ser steinen. Dette er hva som menes med at steinen «fremstiller seg» som klatrebar for barnet. (Moser & Storli, 2019, s. 117). James Gibson (1979) presenterte teorien om "affordances" som en økologisk tilnærming til å forstå omgivelsene og bruke dem på en funksjonell måte. Begrepet "affordances" er basert på verbet "to afford" som kan oversettes som "tilby". Dette begrepet refererer til de mulighetene som omgivelsene tilbyr individet, eller muligheter for bruk. Gibson påstår at det er en klar sammenheng mellom det perseptuelle og motoriske systemet, det vil si måten vi oppfatter omgivelsene på og hvordan vi bruker dem. Begrepet "affordances" beskriver funksjonen som et element i omgivelsene kan tilby individet. Å oppfatte elementer i omgivelsene betyr å forstå hva slags funksjoner de kan tilby. Barn oppfatter elementer i omgivelsene som funksjoner og hva de kan tilby av muligheter for klatring, skliing, hopping,

kasting, bygging og mer. Det finnes mange eksempler på hvordan barn tar i bruk omgivelsenes muligheter for bevegelsesfunksjoner. Et godt greinet tre kan bli et flott klatretre som barn umiddelbart vil benytte til klatring. Det samme gjelder for en fjellknaus eller en stor stein: de inviterer til klatring (Meer, 2019, s. 171-172). Ifølge Fjørtoft (2019, s. 190) refererer "affordances" til mulighetene som de forskjellige elementene i omgivelsene gir for å utforske og bruke deres funksjoner. Pinner og kongler kan brukes til å gripe og kaste, stubber og store steiner gir muligheter til å klatre opp og hoppe ned, stokker gir muligheter for balansering, krabbing og kryping under. Busker gir mulighet for å gjemme seg bort, og åpne sletter innbyr til lek med løping og fangeleker. Materialer og elementer i omgivelsene kan også brukes som byggemateriale for lek med løse materialer, konstruksjoner og hyttebygging. Snø er en spesiell "affordance" som umiddelbart inviterer til aktivitet, som å leke i snøen, lage snømann, skli i bakkene og renne på ski. Alt dette er gode eksempler på hvordan omgivelsene og elementene inviterer barn til å utforske forskjellige typer bevegelsesatferd. Ifølge Kytta (ibid.) skjer samspillet mellom person og miljø alltid gjennom praktisk aktivitet, og ikke analytisk tenkning. Kytta hevder at persepsjon er en aktiv handling, der man søker sansestimulering gjennom bevegelse, og det er en klar sammenheng mellom det perseptuelle og motoriske systemet. Persepsjon handler om å oppfatte handlingsmuligheter i miljøet og deretter handle ut fra dem. Bevegelse fører til oppdagelse av nye «affordances», og nye «affordances» åpner for nye bevegelser. For eksempel kan et barn som klatrer i et tre med en tynn stamme oppdage at grenene langs bakken åpner muligheten for å klatre videre oppover i treet. Når stammen begynner å svaie, kan barnet bevisst gyng fra side til side. Treet som først ble vurdert som «klatrebart», viser seg nå også å være «gyngbart». Miljøet, som i dette tilfellet er treet, tilbyr barnet nye handlingsmuligheter som et resultat av at barnet er i bevegelse. Disse handlingsmulighetene er iboende kvaliteter i miljøet og uttrykker den verdien og betydningen miljøet har for barnet (Storli, 2019, s. 350).

Barn er fysisk aktive og opplever glede og mestring gjennom bevegelse, både innendørs og utendørs. Derfor er det viktig at barnehagen legger til rette for utendørsaktiviteter i naturen, som gir barna muligheter for naturopplevelser, variasjon i miljøet, bevegelsesglede og fysisk aktivitet. Å ha åpne bevegelsesmiljøer gir barna muligheter til å velge og tilpasse bevegelsesløsninger som passer deres ferdigheter og risikotoleranse, noe som ikke er like mulig på et menneskeskapt lekestativ hvor bevegelsesmulighetene er mer begrenset (Hagen, 2019, s.364-365). Barn vil oppleve stor variasjon i helningsvinkler, teksturer og hindringer i det ujevne terrenget i naturen, noe som gir en unik mulighet til å øve på koordinering av

kroppsbevegelser som balanse, reaksjon, orientering, rytme og krafttilpasning. Dette vil også utfordre og gi god trening for barnas grovmotorikk når de er ute i naturen (Hagen, 2019, s.365). Barn kan få stor glede av å bevege seg fritt utendørs og ha muligheten til å leke alene eller med venner, herje rundt og utforske. Dette gir dem en mulighet til å uttrykke og utforske all den kroppslige energien de har i seg.

2.2 Inkludering

«Inkludering kommer fra det latinske begrepet include, som egentlig betyr lukket. I våre dager blir verbet inkludere mer anvendt i betydningen å omfatte eller å innebefatte» (Hornvedt, 2014, s. 236). Inkludering er et begrep som kan tolkes på ulike måter innenfor forskjellige fagfelt og perspektiver. Det er derfor viktig å klargjøre hvilken forståelse av begrepet som ligger til grunn for denne teksten. Sentralt for et inkluderende barnehagetilbud er å gi alle barn gode utviklingsmuligheter, muligheter til å delta i fellesskapets aktiviteter, bygge relasjoner og føle tilhørighet (Solli, 2017, s. 50). Dette er i tråd med Stortingets forståelse av inkludering i barnehagen, som handler om at alle barn skal føle seg velkomne og ha en naturlig plass i fellesskapet (Meld. Nr. 6. (2019-2020) s. 10-12). I barnehagen er det viktig å skape et inkluderende miljø som omfatter tilhørighet, deltakelse og medvirkning i barnehagens kjerneaktiviteter, som er omsorg, lek og læring (Solli, 2010). Inklusjon er et komplekst og dynamisk begrep som kontinuerlig formes og reformes i samspillet mellom både små og store mennesker under ulike strukturelle forhold som tid, rom, materialer, aktiviteter og kropper. Et barn kan gå inn og ut av både inkluderende og ekskluderende prosesser, da disse prosessene er flytende og kan skifte over tid (Solli, 2014, s. 107).

En inkluderende barnehage handler altså om å tilrettelegge for at alle barn kan delta i barnehagens aktiviteter, uavhengig av individuelle forutsetninger. Dette innebærer at barnehagen må være åpen og tilgjengelig for alle, og at personalet må ha kompetanse og ressurser til å møte barnas ulike behov. Gjennom inkludering kan alle barn oppleve seg som verdifulle og viktige deler av fellesskapet, og dette kan ha positive ringvirkninger både for den enkelte og for samfunnet som helhet. Sjøvik (2017, s. 353) skriver at inkludering i barnehagehverdagen handler om å gi alle barn muligheten til å bli verdsatt og sett på som interessante lekekamerater. For å oppnå et inkluderende fellesskap, er det viktig å ta hensyn til faktorer som fysiske forhold, kompetanse, holdninger og ressurser.

Inkludering i barnehagen handler om mye mer enn bare å inkludere barn med ulike forutsetninger. Det handler også om å legge til rette for sosial deltakelse blant alle barn. Dette

kan oppnås ved å formidle barnehagens innhold på en måte som gjør at alle barn kan delta ut fra egne behov og forutsetninger. For eksempel kan enkelte barn trenge ekstra tilrettelegging for å kunne delta i leken på en meningsfull måte. Leken er barnehagens viktigste sosialiseringarena, og det er derfor viktig å sørge for at alle barn får delta i den. For noen barn kan tidlig innsats være nødvendig for å sikre at de inkluderes i leken på en god måte. Dette kan innebære at personalet arbeider særlig målrettet og systematisk – over kortere eller lengre perioder – med å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 40). Dette kan være en krevende oppgave, men det er svært viktig for å sikre at alle barn føler seg inkludert og verdsatt i barnehagen.

2.3 Fellesskap

Ifølge Kunnskapsdepartementet (2017, s. 11) bør barnehagen være en trygg og stimulerende arena hvor barn kan utforske og utvikle sine sosiale ferdigheter gjennom samspill, fellesskap og vennskap. I barnehagen er fellesskap et nøkkelord i arbeidet med å inkludere alle barn. Ifølge Rammeplanen (2006/2011) er fellesskap viktig for at den enkelte skal oppleve å ha en meningsfull tilværelse og føle seg betydningsfull (Solli, 2014, s. 107). Barnehagen har en viktig rolle i å formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar, og skape et miljø som fremmer respekt for menneskeverd og aksept for ulikheter (Sjøvik, 2017, s. 42). Deltakelse i barnefellesskapet er avgjørende for å bygge vennskap og forståelse på tvers av alder, kjønn, morsmål og bakgrunn. Barnefellesskapet kan gi en ny opplevelse av gruppetilhørighet og skape jevnbyrdighet mellom barna, i motsetning til i familien der de ofte kan være de minst kompetente aktørene (Zachrisen, 2020, s. 92). Men bare å være fysisk til stede på samme avdeling garanterer ikke at vennskap og forståelse oppstår mellom barna. Derfor er det viktig at inkludering betyr aktiv deltakelse i fellesskapet, der alle føler seg inkludert og akseptert (Zachrisen, 2020, s. 94).

Selvfølelse og opplevelse av tilhørighet er avgjørende for barns trivsel og læring i barnehagen. Barn som føler seg verdsatt og anerkjent for den de er, vil ha større selvtillit og følelse av mestring. Det er derfor viktig at de ansatte i barnehagen viser at de anerkjenner og respekterer hvert enkelt barn for sin individuelle verdi, samtidig som de legger til rette for at barnet kan være en aktiv og respektert deltaker i fellesskapet. Dette innebærer at barnehagen skal være et miljø som bygger opp om respekt for menneskeverd og retten til å være forskjellige, og som formidler grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar. Det er også viktig at barna opplever seg som likeverdige medlemmer av fellesskapet, og at de opplever tilhørighet til ulike grupper. Dette kan gi dem en følelse av gruppetilhørighet og

bidra til å styrke deres identitet. Samtidig må barnehagen sørge for at alle barn blir inkludert og får mulighet til å delta aktivt i fellesskapet, uavhengig av alder, kjønn, morsmål eller bakgrunn. De ansatte i barnehagen har en viktig rolle når det gjelder å fremme barns selvverd og opplevelse av tilhørighet. Det er derfor viktig at de viser interesse for og anerkjenner barnas kunnskapsbase og verdier, og at de gir oppmerksomhet til alle barn i gruppen på en positiv og inkluderende måte. Ved å bygge opp et miljø preget av anerkjennelse, likeverd og respekt, kan barnehagen bidra til å styrke barnas selvfølelse og gi dem et godt grunnlag for videre læring og utvikling (Zachrisen, 2020).

2.4 Inkluderende fellesskap

I rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017) står det at en del av barnehagens rolle er å fremme demokrati og inkludering, samt å legge til rette for barnas læring og interesse for fagområdene. Barnehagen skal være et inkluderende fellesskap der alle barn får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Dette inkluderer å legge til rette for at barn kan bidra i egen og andres læring, og at det skal være rom for ulike uttrykk og meninger. Barnehagen skal dermed bidra til å etablere et lærende fellesskap som verdsetter mangfold og respekterer forskjellighet. Ved å stimulere barnas interesse for fagområdene, bidrar barnehagen til å utvikle barnas nysgjerrighet og lærelyst. Personalet har en viktig rolle i å sørge for et inkluderende miljø og legge til rette for at alle barn kan delta og bli hørt. Gjennom dette arbeidet kan barnehagen være med på å utvikle demokratiske verdier hos barna og legge et godt grunnlag for videre læring og utvikling.

2.5 Ekskludering og mobbing

«Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser» (Barnehageloven, 2005, §. 41)

Forskning på mobbing er et stort internasjonalt tema, men barnehager har i mindre grad blitt inkludert i denne forskningen (Alsaker, 2004; Alsaker & Nägele, 2008; Alsaker & Gutzwiller-Helfenfin-ger, 2010; Saracho 2016). Alsaker hevder at mobbeatferd i barnehagen de siste årene ser ut til å være på samme nivå som i barneskolen. Studier tyder på at å bli utsatt for mobbing i tidlig alder er en svært stressende opplevelse. Slike handlinger kan ha negativ innvirkning på barnets selvbildeutvikling, og gjentatte mobbeatferder kan utløse intense negative emosjoner som hjelpeløshet, skam og følelsen av å ikke være verdt noe. Slike opplevelser kan føre til negative forventninger både til seg selv og jevnaldrende over tid, noe

som kan gjøre det vanskelig når barnet begynner på skolen og øke sårbarheten for å bli et mobbeoffer (Alsaker & Olweus, 2002). Rubin og kolleger (2009) hevder at barn som blir utestengt over tid, ofte legger skylden på seg selv i stedet for å tilskrive sine vansker til andre personer eller situasjonsbestemte årsaker. De oppsummerer også at utestengning er knyttet til internaliserte vansker som ensomhet, depresjon og sosial angst. Konsekvensene av å bli utsatt for mobbing, både på kort og lang sikt, viser hvor viktig tidlig innsats er når det gjelder denne problematikken. Alsaker understreker at forebygging og intervensjoner når det gjelder mobbing, må starte i barnehagekonteksten. Hun påpeker også at barnehagens voksentetthet, fleksibilitet og barnas tette relasjoner til barnehageansatte gjør det til en god arena for implementering av forebyggende intervensjoner" (Roland, 2018, s. 479-480).

Barnehagen har et ansvar for å bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring, og følelse av egenverd. En viktig del av dette ansvaret er å forebygge krenkelser og mobbing. Dersom et barn opplever slike negative opplevelser, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette på en hensiktsmessig måte. Personalet i barnehagen skal forhindre diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Mange barn kan oppleve det som vanskelig å bli med i en etablert lek, spesielt hvis lekegruppen allerede har et høyt nivå av gjensidighet, tillit, solidaritet og samarbeid (Zachrisen, 2015; Hvinden & Gissing, 2005; Putnam & Goss, 2002; Slagsvold, 2005). Personalet som er nært til stede i barnas lek, kan hjelpe de barna som står utenfor til å se mulighetene for å bli med i leken. Dette kan for eksempel bety å utvide temaet i leken, inkludere nye roller eller justere den fysiske grensen til leken. På denne måten kan flere barn inkluderes i leken, samtidig som det er viktig å bevare og respektere den etablerte leken. Dette krever fantasi og kunnskap om barna, deres interesser, ferdigheter og lekestil.

Barn som blir ekskludert fra lek eller som sliter med å mestre lek, trenger aktiv og nærværende støtte fra personalet. Et av målene bør være å legge til rette for at alle barn får positive samspillsopplevelser. Når barn opplever positiv interaksjon med personalet, kan det gi dem mot til å prøve igjen og lære av verdifulle erfaringer. Barn som forstår at å bygge lek og vennskap tar tid, vil ha en forventning om at det vil ordne seg til slutt hvis de prøver igjen. For å utvikle troen på egne samspillsferdigheter er det viktig at barn får hjelp til å sette ord på følelser, bearbeide inntrykk og erfaringer, slik at de kan utvikle forståelse og strategier for å håndtere lignende situasjoner i fremtiden. Barn lærer best når de er i aktivitet og samspill, så

personalet må være tett på situasjonene og "trene" på for eksempel turtaking hvis det er noe barnet ikke forstår eller mestrer (Lehn, 2019).

Lehn (2019, s. 114) beskriver at barn som har lært seg å leke og allerede har startet en lek, vil vanligvis beskytte leken sin hvis de tror at noen kan forstyrre den. Hvis de er redde for at leken deres kan ødelegges av et annet barn som vil bli med, kan det være vanskelig å inkludere dem. Personalet kan organisere lekegrupper og åpne for at barn som trenger støtte i leken, kan få prøve ut samspillet sitt. De andre barna som blir invitert til å delta, bør ha en positiv, åpen og inkluderende innstilling. Når personalet deltar aktivt og støttende, blir ikke barna overlatt til seg selv. Alle deltakerne i lekegruppen skal oppleve at de har det bra og at alle tar hensyn til hverandres behov. Dette vil øke sjansen for at barn som trenger støtte i lek, kan få en positiv samspillserfaring (Ruud, 2010).

2.7 Den livsviktige leken

Definisjonen av lek er vanskelig å fastslå, og mange lekforskere har prøvd å definere begrepet uten å komme til en konkret definisjon. Lek tar mange ulike former og uttrykk, og det er derfor vanskelig å gi en entydig beskrivelse av hva det er. Selv om lek ofte blir assosiert med barns lek med leketøy eller rollelek, så kan lek være mye mer enn dette. Johan Huizinga, en nederlandsk kulturhistoriker, brukte uttrykket "Homo Ludens" for å beskrive det lekende mennesket og utfordrer oss til å se på lek som en naturlig del av vår atferd. FN's barnekonvensjon definerer lek som en aktivitet initiert og drevet av barn selv, frivillig og ikke noe som kan tvinges på dem. Lek har en viktig posisjon i den norske barnehagen, men det finnes ulike forståelser av hva lek er og hva som gjør den så sentral og interessant. Ifølge Brønstad (2019), kan teorier sammenlignes med briller som gir oss forskjellige måter å se, oppdage og vurdere aspekter ved lek på, men som også kan føre til at noen sider av leken overses eller ikke blir fokusert på. Når det gjelder å skille mellom lek, utforskning og undring hos barn, kan dette være vanskelig for voksne å observere og anta, da både voksne og barn kan ha forskjellige oppfatninger om hva som utgjør lek. Brønstad påpeker at det er barnets egen opplevelse som bestemmer om de er i lek eller ikke, og at dette ofte er usynlig for voksne. Barn leker kun hvis de vil og føler glede, engasjement og trivsel (Brønstad, 2019, s. 92).

Brønstad (2019) og Öhman (2020) påpeker at lek har en egen verdi for barn. Barn leker fordi de ønsker det selv, og opplever glede, hengivenhet og velvære i leken. Samtidig kan leken gi dem spennende, dramatiske, skremmende eller magiske opplevelser. Det er barnas egne

erfaringer og opplevelser som er viktige i leken, og dette kalles lekens egenverdi i faglitteraturen. Jens Qvortrup, en dansk sosiologiprofessor, skapte uttrykkene "human beings" og "human becomings". Vi kan se på barn som leker for å bli noe de ennå ikke er når vi tenker på lekens læringsverdi. Men når vi tenker på lekens egenverdi, ser vi på barn som leker for å være i øyeblikket. Barn lærer mye gjennom lek uten voksen innblanding, og deres opplevelser i lek kan senere bli til erfaringer som kan omformes til kunnskap. Barn leker ikke for å lære, men for å være i en opplevelse som gir dem glede. Lek bidrar til samhørighet i en verden som gir opplevelser av velbehag. Å respektere leken og det som skjer hos barna når de leker er viktig for å ivareta lekens egenverdi. Lekens egenverdi oppstår spontant. Som barnehagelærer kan man legge til rette for og ivareta lekens egenverdi ved å forstå følelsen av å være i flyt. «Noen har sammenlignet det som skjer med forelskelse. Å bli forelsket er også noe som bare skjer. Vi kommer inn i noe (en tilstand), vi gripes, vi fanges. Tid og sted og den virkelige verden opphører. Nå er det leken som er herre. Det er ikke vi som leker leken, den leker med oss» (Brønstad, 2019, s. 102). Når barna kommer inn i en tilstand av flyt mens de leker, vil det kunne styrke deres selvbevissthet og psykiske kompetanse, og gjøre dem tryggere på sin rolle og kompetanse i samspill med andre barn (Brønstad, 2019, Öhman, 2020).

Barn kan utvikle selvbylde, identitet og sosial læring, og føle en følelse av tilhørighet gjennom å leke sammen med andre. Som barnehagelærer er det viktig å være oppmerksom på barnas lek og sørge for at ingen blir utelatt. Det kan være mange grunner til at noen barn sliter med samspill i lek med andre, og det er barnehagelærerens plikt å hjelpe og støtte disse barna samt hindre mobbing og ekskludering (Lehn, 2019, s.105). Derfor er det avgjørende å ha kompetente ansatte i barnehagen som kan observere og analysere om barna trenger støtte og veiledning. Selv om noen barn trives med å leke alene, må det skilles mellom dette og om barnet faktisk blir ekskludert av andre.

2.6 Personalets roller

Zachrisen (2020) og Lehn (2019) beskriver betydningen av lek og samspill i barnehager, samt viktigheten av personalets rolle i å støtte og tilrettelegge for alle barn, uavhengig av deres bakgrunn og leke ferdigheter. Personalet må ha tilstrekkelig kompetanse og være aktive og lekende samspillspartnere for å avdekke barn som faller utenfor, og å skape trygghet, positiv samhandling og inkludering i barnehagen. Gode felles erfaringer og støtte fra personalet kan bidra til å utvikle vennskap og nære relasjoner mellom barna, og å etablere lek på tvers av ulike kulturelle og språklige bakgrunner. Barnehagepersonalet kan også bidra til å bygge omsorgsrelasjoner og øke barnas følelse av fellesskap og tilhørighet gjennom ulike aktiviteter

og opplevelser. Alt i alt er et viktig mål for barnehagen å sikre mest mulig likeverdig deltakelse i fellesskapene for alle barn. Når en ansatt går inn i barns lek for å hjelpe et annet barn inn i leken, er det viktig at den ansatte forstår når den kan og ikke kan gå inn i den etablerte leken til barna, hvis den ansatte forstyrrer eller går inn i leken på feil tidspunkt kan leken bli avbrutt og ødelagt, og barna vil dermed kunne avslutte den gode leken de var i gang med.

3.0 Metode

Vitenskapelig metode refererer til en systematisk tilnærming som brukes for å besvare problemstillinger og skape kunnskap om sosiale fenomener (Bergsland & Jæger, 2018, s. 66). Denne tilnærmingen er utformet for å gi en strukturert og pålitelig vei til å oppnå kunnskap om den «sosiale virkeligheten». Dette kapittelet vil beskrive metodene som er valgt for å besvare problemstillingen i oppgaven. I kapittelet vil de to metodetilnærmingene, kvalitativ og kvantitativ bli diskutert først. Deretter beskrives valg av metode, intervjuguide, valg av informanter, gjennomføring av intervjuene, analysearbeidet av intervjuene, metodekritikk og helt til slutt etiske retningslinjer.

3.1 Kvalitativ eller kvantitativ forskningsstrategi?

I følge Bergsland og Jæger (2018, s.66) finnes flere forskjellige metoder for å gjennomføre forskning, men i hovedsak kan vi dele disse metodene inn i to kategorier: kvalitativ og kvantitativ metode. Disse to metodene er basert på ulike forskningslogikker, som påvirker forskningsprosessen og hvordan resultatene av forskningen tolkes. Forskjellen mellom de to metodene ligger i hvordan dataene blir samlet inn og analysert. Kvalitative metoder går mer i dybden og fokuserer på å forstå betydningen av fenomener, mens kvantitative metoder fokuserer på utbredelse og tall. Kvalitative forskningsmetoder kan brukes for å systematisere og forstå menneskelige uttrykk, som språklige ytringer eller atferd. Vanlige kvalitative metoder inkluderer observasjon og intervju, som er basert på en subjekt-subjekt-relasjon mellom forsker og informant, der begge påvirker forskningsprosessen. Kvantitative metoder har en større avstand mellom forsker og informant. Resultatene av kvantitativ forskning blir presentert i form av statistikk og diagrammer, mens kvalitativ forskning blir presentert i tekstform.

3.2 Valg av metode

Da jeg skulle velge metode til forskningsprosjektet mitt tok jeg utgangspunkt i tema og problemstillingen jeg hadde bestemt meg for. Hvordan kan jeg best mulig finne informasjon

om dette? Jeg diskuterte dette med veiledere og fant ut at intervjuer og observasjoner kunne gi meg gode funn til oppgaven min. Deretter begynte jeg å lese meg opp om disse metodene og hvordan jeg best mulig kunne gjennomføre de.

Etter å ha gjennomført de to intervjuene jeg hadde avtalt, fant jeg ut at det var lite med tid til å gjennomføre observasjonene fordi barnehagen hadde en uvanlig uke med forberedelser og aktiviteter knyttet opp til påskeferie. Jeg fant ut at jeg kunne få feil informasjon og funn av å gjennomføre observasjonene når de hadde annerledes dager enn vanlig, og valgte derfor å gå helt bort fra observasjoner.

3.2.1 Intervjuguiden

Jeg begynte arbeidet med intervjuguiden, og synes denne var vanskelig å utarbeide. Hvilke spørsmål ville gi meg mest mulig informasjon, og hvordan burde jeg formulere spørsmålene? Jeg begynte å skrive ned spørsmål jeg tenkte var relevante og kategoriserte disse slik at jeg fikk et overblikk over hvilke emner jeg dekket og ikke. Da jeg fikk et overblikk over spørsmålene jeg ønsket å stille testet jeg de ut på medstudenter for å se hva slags svar jeg kunne forvente, og fikk fjernet overflødige og unødvendige spørsmål som ga samme svar som tidligere. Jeg følte jeg hadde laget meg gode hovedspørsmål med gode støttespørsmål under, i tilfelle informanten ikke svarte på alt jeg hadde tenkt ut i forkant.

3.3 Valg av informanter

Da jeg skulle velge informanter prøvde jeg først å få en oversikt over barnehager i Trondheim som kunne være relevante for temaet mitt. Jeg tenkte umiddelbart at jeg burde prøve å kontakte barnehager som brukte mye tid ute i naturen. Jeg fikk tips av veileder og kontaktet denne barnehagen og fikk positiv tilbakemelding om at de ønsket å stille til intervjuer og observasjoner. Da jeg hadde fått positiv tilbakemelding, begynte jeg arbeidet med intervjuguide, observasjonsskjemaer, informasjonsskriv til foreldre og informasjon og samtykkeskjema. Da jeg først kom ordentlig inn i skrivingen av disse dokumentene fikk jeg en god flyt og jeg følte jeg fikk utarbeidet de fort. Jeg tok deretter kontakt med barnehagen igjen for å avtale når jeg kunne komme for å gjennomføre intervjuene og observasjonene. Mens jeg utarbeidet dokumentene jeg trengte, hadde barnehagen fått ny styrer, så det var hen jeg tok kontakt med nå. Jeg ventet på svar, men det kom aldri. Etter å ha ventet i over en uke, innså jeg at jeg måtte lete etter nye informanter, og jeg begynte å kjenne på tidspresset og ble stresset over om jeg ville rekke å få informasjonen jeg trengte i tide. Jeg sendte ut e-post til 5-6 forskjellige barnehager i nærområdet og krysset fingrene for at en av de kunne stille på kort

varsel. Et par timer senere fikk jeg allerede svar, og det var en barnehage som kunne stille opp allerede noen dager senere, og vi avtalte dag og tidspunkt for intervjuene. Jeg sendte av gårde informasjons og samtykkeskjema og intervjuguiden til informantene.

Som nevnt under kapittel 3.2, valgte jeg å fjerne observasjoner som metode da jeg var redd for å få invalide funn og informasjon. Isteden valgte jeg å kontakte en tredje informant for intervju for å kunne få litt mer kjøtt på beinet. Vedkommende sa ja til å stille på intervju, og jeg har dermed hatt tre informanter til intervju.

3.4 Gjennomføring av intervjuer

Dagen hvor jeg skulle gjennomføre intervjuene kom, og jeg hadde første intervju med barnehagelæreren og deretter med pedagogisk leder. Jeg hadde med meg en skribent som noterte svarene for meg. Vi startet kort med informasjonsspørsmål for å lette på stemningen og få litt svar på hva slags erfaring informanten hadde. Jeg følte det var en lett og behagelig stemning i rommet og begge informantene var ivrige på å svare og de ga gode og utfyllende svar på hvert spørsmål. Jeg fulgte opp med oppfølgingsspørsmål der jeg ønsket enda mer utdypende svar. Etter å ha gjennomført de to første intervjuene og begynt å sett over de og hvilke funn jeg hadde, gjennomførte jeg det siste intervjuet. Her fikk jeg noen annerledes svar på hovedspørsmålene mine og informanten nevnte begreper som ikke hadde blitt nevnt i de to første intervjuene mine. Dette medførte at jeg stilte spontane oppfølgingsspørsmål til informanten, som ga meg mer utdypende informasjon om det hen allerede hadde fortalt. Dette ga meg nye funn som var ulike fra de første intervjuene, og som gjorde arbeidet med oppgaven spennende.

3.5 Analysearbeidet

Da intervjuene var ferdig startet jeg med etterarbeidet, før jeg startet med å analysere datamaterialet hadde jeg transkribert intervjuene. Da jeg analyserte materialet, valgte jeg å bruke tematisk analyse. Den tematiske analysemodellen kan deles inn i seks trinn: 1. Å bli kjent med datamaterialet, 2. Å fremskaffe koder, 3. Å søke etter temaer/kategorier, 4. Å revidere/gå gjennom temaer, 5. Å definere og navngi temaer, og 6. Å beskrive funn (Braun & Clarke, 2012).

Jeg startet analysearbeidet med å lese godt igjennom transkripsjonene mine flere ganger for å bli godt kjent med materialet. Etter hvert begynte jeg å markere ord og setninger jeg mente var viktige og relevante for temaet og problemstillingen min. Videre startet jeg med selve

kodingsarbeidet. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s. 226-227) kan man ved hjelp av koding effektivt og nyttig analysere datamateriale. Jeg brukte ulike fargekoder for å sortere og systematisere kodene og jeg grupperte de i ulike kategorier der hver kategori fikk sin egen farge og tittel, slik at det var enklere og mer systematisk å finne tilbake til det jeg trengte. Flere av kodene passet inn i flere av kategoriene mine, og dette gjorde analysearbeidet krevende. Jeg gikk igjennom hver kode flere ganger og flyttet de frem og tilbake til ulike kategorier, men endte til slutt opp med å få plassert de under de kategoriene jeg følte var mest riktig. Utgangspunktet for det kommende drøftingskapittelet er de ulike kategoriene eller hovedtemaene jeg har funnet under analysearbeidet mitt, og flere av kodene passer fortsatt under flere av kategoriene.

3.6 Metodekritikk

Det finnes ingen perfekt forskningsmetode, og det er viktig å være selvkritisk og reflektert over egne innsamlingsstrategier. Innenfor kvantitativ forskning brukes begrepene reliabilitet, validitet og generalisering for å vurdere kvaliteten på den metodiske tilnærmingen. Disse begrepene hjelper forskere med å evaluere hvor pålitelige, nøyaktige og overførbare resultatene deres er (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80).

3.6.1 Reliabilitet og validitet

I kvalitative studier er reliabilitet knyttet til spørsmål om troverdighet, og om forskningen utføres på en tillitvekkende måte. Dette inkluderer hvor pålitelig datamaterialet er, hvordan det samles inn, bearbeides, analyseres og tolkes. Pålitelig datainnsamling og analytiske metoder kan øke troverdigheten og tilliten til resultatene (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80). Reliabiliteten i min forskning kan ha blitt påvirket av at jeg ikke gjorde lydopptak under intervjuene mine. Dette skyldes at det ville ha krevd en omfattende søknadsprosess til Norsk senter for forskningsdata (NSDA). Som et resultat valgte jeg å ha med skribent som tok notater under intervjuene, dette kan ha ført til at noen viktige detaljer eller ord ikke ble fanget opp eller registrert korrekt. I etterkant av intervjuene renskrev jeg og skribenten notatene sammen for å sikre mest mulig pålitelighet av dataene.

Innenfor forskning refererer validitet til hvor godt dataene representerer det fenomenet som blir undersøkt, og i hvilken grad resultatene kan anses som gyldige for utvalget som blir undersøkt. Det er viktig å evaluere validiteten til en studie for å sikre at resultatene gir en nøyaktig og korrekt beskrivelse av fenomenet og utvalget som blir undersøkt (Bergsland & Jæger, 2018, s. 80). Undersøkelsens validitet kan styrkes dersom funnene kan bekreftes eller

allerede støttes av annen forskning. Det er også viktig å ha nærhet til felten for å sikre relevansen av den innsamlede informasjonen og unngå misforståelser. Som barnehagelærerstudent med erfaring fra praksis og som assistent i barnehage, har jeg mulighet til å bidra til undersøkelsens validitet. Min erfaring gjør det lettere å forstå og kommunisere med deltakerne og gir meg mulighet til å stille relevante spørsmål.

Validiteten til datainnsamlingen er knyttet til overføringsevnen, som refererer til i hvilken grad resultatene kan generaliseres til andre situasjoner (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2012, s. 233). I denne undersøkelsen er det begrenset overføringsevne på grunn av det lille utvalget av informanter. To av informantene jobber i samme barnehage, mens den siste jobber i en annen barnehage. Derfor er funnene begrenset og vil gjelde kun for disse spesifikke barnehagene og de erfaringene og meningene som informantene har delt. Jeg kunne se at disse to informantene fra samme barnehage hadde mye av de samme erfaringene og meningene, mens den tredje informanten hadde noen like, men også noen annerledes meninger og erfaringer. For å øke overføringsevnen i undersøkelsen ville det vært nødvendig å intervju flere informanter fra forskjellige barnehager. Siden dette ikke ble gjort, kan man ikke konkludere med at dataene representerer alle barnehager, men kun de spesifikke barnehagene informantene jobber i.

3.7 Etiske retningslinjer

I forkant av datainnsamlingen ble det sendt ut informasjons og samtykkeskjema til informantene. Skjemaet informerte om formålet med prosjektet og hva det innebar å delta i prosjektet. Jeg valgte å ikke benytte meg av video- eller lydopptak i datainnsamlingen min, og trengte derfor ikke å melde prosjektet inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Dette oppga jeg i informasjons- og samtykkeskjemaet og jeg kunne derfor ikke innhente underskriften til informantene og de godkjente sin deltakelse ved å krysse av i en boks nederst på skjemaet (vedlegg 7.2). Som forsker har man et betydelig ansvar når det gjelder etikk, og man kan stå overfor utfordrende situasjoner der etiske dilemmaer oppstår i forbindelse med ens egen forskning. Ifølge Bergsland og Jæger (2018, s. 83) kan man anvende tre hovedprinsipper når det gjelder forskerens etiske ansvar.

Første prinsippet omhandler informert samtykke. Dette innebærer å gi informantene informasjon om det overordnede målet med undersøkelsen, at deltakelsen er frivillig, og at de har rett til å trekke seg når som helst under prosjektet. Formålet med undersøkelsen og hovedtrekkene i prosjektet er også noe informantene har krav på å få kjennskap til (Bergsland

& Jæger, 2018, s. 83). Det andre prinsippet omhandler konfidensialitet som innebærer at data som kan avsløre og spores tilbake til informanten ikke skal offentliggjøres, og at datamaterialet derfor må kodes og deltakere må få fiktive navn. Siden det kan være vanskelig å definere hva som er sensitive opplysninger og ikke, kan det lønne seg å unngå personlig informasjon om deltakerne. Det tredje og siste prinsippet omhandler konsekvenser, som kan deles inn i både negative, men også positive konsekvenser. Dette prinsippet innebærer at potensielle konsekvenser bør vurderes med tanke på mulige skade som kan påføres informantene og deltakerne i prosjektet. Deltagelse i prosjektet kan også gi informanten positive effekter, og barnehager har tidligere gitt positive tilbakemeldinger om deltagelse i prosjekter der prosjektet har bidratt til ny kunnskap, refleksjon og ettertanke (Bergsland & Jæger, 2018, s. 85). Jeg har fulgt de etiske retningslinjene og sørget for at informantene ikke skal oppleve negative konsekvenser ved å ha deltatt i prosjektet, jeg har også flere ganger informert om rettighetene de har og at de til enhver tid kan velge å trekke seg. Jeg fikk også positive tilbakemeldinger fra informantene etter gjennomføring av intervjuene, om at de hadde fått oppfrisket kunnskap og reflektert over de emnene vi hadde snakket om.

4.0 Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapittelet presenteres og drøftes funnene som jeg har gjort i datainnsamlingen. Problemstillingen til oppgaven etterspør barnehagelærers erfaring med å bruke naturen til å tilrettelegge for inkludering og fellesskap, og formålet med oppgaven er å svare på nettopp dette. Funnene som er gjort vil drøftes opp mot teorien som er redegjort for under kapittel 2. Jeg vil først presentere mine tre informanter med fiktive navn og det er disse navnene jeg vil bruke under drøftingen for å vise til hvilken informant som har kommet med ulike utsagn. Deretter vil jeg presentere og drøfte de ulike funnene som er blitt gjort.

Informant 1, *Lily*, har tatt utdanning som barnehagelærer gjennom en 3 årlig bachelor. Hun jobber nå som pedagogisk leder, har jobbet i barnehager i over 25 år og har dermed god erfaring i barnehage. Hun er også praksisveileder for studenter.

Informant 2, *Roy*, har tatt 3 årlig bachelorutdanning som barnehagelærer med vekt på natur og friluftsliv. Han har jobbet i barnehage i over 10 år, og har god erfaring som barnehagelærer.

Informant 3, *Sofie*, har gått 3 årlig bachelorutdanning som barnehagelærer. Hun er relativt nyutdannet og er på sitt 3 jobbår som barnehagelærer.

4.1 Inkludering og fellesskap

I barnehagen er fellesskap et nøkkelord i arbeidet med å inkludere alle barn. Ifølge Rammeplanen (2006/2011) er fellesskap viktig for at den enkelte skal oppleve å ha en meningsfull tilværelse og føle seg betydningsfull (Solli, 2014, s. 107). Barnas opplevelse av anerkjennelse og verdsetting er sentralt i barnehagen, da dette bidrar til deres opplevelse av tilhørighet, glede og trygghet i ulike fellesskap. Det er derfor viktig at de ansatte i barnehagen viser at de anerkjenner og respekterer hvert enkelt barn for sin individuelle verdi, samtidig som de legger til rette for at barnet kan være en aktiv og respektert deltaker i fellesskapet. Dette er noe jeg føler kommer fram i datamaterialet, blant annet i forbindelse med spørsmålet jeg stiller om «hvordan opplever du fellesskapet i barnegruppa?». *Sofie* forteller:

Jeg opplever at fellesskapet i barnegruppa er bra. Vi har en mangfoldig barnegruppe, med noen minoritetspråklige barn, og jeg opplever at noen av barna er veldig opptatt av å ivareta og inkludere disse barna i leken. Jeg kan se at de til tider kan ha vansker med å forstå alt som blir sagt, men at de har gode relasjoner fordi de snakker samme kroppsspråk gjennom leken. Inkludering og fellesskap er noe vi har mye fokus på for å sørge for at ingen av barna faller utenfor, og da har vi kanskje et ekstra øye til de barna med minoritetsbakgrunn. Vi følger med på at de ikke går alene, og vi anerkjenner de og prøver å gjøre de til attraktive lekekamerater for de andre barna. Men jeg opplever i stor grad at barna ivaretar hverandre, det er flere ganger jeg har sett et barn gå rundt eller leke alene, og da er det stort sett minst ett barn som løper bort å spør om det går bra og om de vil være med å leke.

Dette utsagnet er med på å støtte det Sjøvik (2017) skriver om at barnehagen er med på å formidle viktige verdier som fellesskap, omsorg og medansvar som bidrar til å skape et miljø der man utvikler respekt og aksept for menneskeverd og ulikheter. Jeg kan tolke fra utsagnet at de fleste barna i barnegruppa har utviklet disse verdiene, og de bruker de til å ta vare på hverandre. Videre kan utsagnet støtte det Zachrisen (2020) skriver om at barna bidrar til å bygge sitt eget barnefellesskap og dette kan gi en opplevelse av gruppetilhørighet og jevnbyrdighet mellom barna på tvers av alder, kjønn, morsmål og bakgrunn. Det at barna søker hverandre, og inviterer de som er alene inn i leken, kan skape eller styrke nye og gamle

vennskap, og dette vil gi en følelse av anerkjennelse og tilhørighet for det barnet som var alene.

På spørsmålet: *hvordan opplever du fellesskapet inne?* Svarer informantene følgende:

Det blir litt flere grupperinger av barn inne, og det er flere muligheter til å gjemme seg, man kan dele seg litt opp og holde på med sine ting. Det er ikke plass til alle barna på en plass, og da hadde det vært høyere støynivå. Det er mer krangling og ekskludering inne. Det er ikke særlig mye ekskludering og krangling ute. Det synes godt om noen er alene ute, og det er ikke like tette rammer som inne, det blir en forskjell. Krangling om leker eller ting som man ikke har masse av i barnehagen gir rom for krangling, mens i skogen er det nok pinner, kongler og steiner til alle, og da ser man ikke de konfliktene. Så det er mer inkludering ute (*Lily*).

Mer delt, det er mer på en måte tydelige forskjeller på hva ulike barn liker å gjøre. Det er noen som sitter og perler ofte, andre som herjer i gangen, og noen som leker med biler. Opplever at alle barna har noe å gjøre. Og alle må ikke være sammen. Det er et mer tydelig skille. Mer interaksjoner med de de ikke pleier å være så mye med på tur (*Roy*).

Inne kan jeg se at barna er mer oppdelt, de er mer opptatt med å holde på med hva de selv liker og vil, og vil ofte være mer i fred. Det er en gruppe som sitter og tegner og har sin dialog, mens en annen gruppe perler og har en annen samtale, mens en tredje gruppe sitter og leker med duplo på gulvet og en fjerde gruppe har rollelek ute i kjøkkenkroken. Jeg tror at inne i barnehagen er det mer rammer for hvordan lek barna kan leke, det er ikke like mye rom for affordances av de ulike materialene fordi de ofte har en gitt «oppgave». For leken inne vil også personalet sette grenser for hva de tillater og ikke tillater, og det kan ofte føre til at færre barn leker sammen for at det ikke skal bli for høyt støynivå (*Sofie*).

Informantene påpeker at turer i naturen gir et større område å leke på, og dermed gir naturen flere muligheter for flere av barna til å leke sammen og skape vennskap på tvers av alder, kjønn og bakgrunn. Dette støttes av Kunnskapsdepartementet (2017) som fremhever at barnehagen bør være en trygg og stimulerende arena hvor barn kan utforske og utvikle sine sosiale ferdigheter gjennom samspill, fellesskap og vennskap. Solli (2014) understreker også at fellesskap er viktig for at den enkelte skal oppleve å ha en meningsfull tilværelse og føle seg betydningsfull. Samtidig er det viktig at de ansatte gir alle barn anerkjennelse og oppmerksomhet og gjør barna til attraktive lekekamerater ovenfor hverandre, slik at alle lettere kan bli inkludert i leken. Dette støttes av det Zachrisen (2020) peker på med at inkludering betyr aktiv deltakelse i fellesskapet der alle føler seg inkludert og akseptert.

Funnene fra informantene indikerer at det er en forskjell mellom hvordan de mener barna opplever fellesskap og inkludering inne i barnehagen versus ute på tur. Alle informantene påpeker at barna er mer gruppert i små grupper inne, og at det er flere muligheter til å gjemme seg litt bort og drive med hva en selv vil og liker. De påpeker også at det ofte er mer krancling og ekskludering inne, og at personalet setter mer grenser for hva barna kan leke med. Personalet setter også grenser for støynivået og dette kan føre til at barna leker og er sammen i mindre grupper. Ute på tur er det mer inkludering, og det er nok pinner, kongler og steiner til alle, slik at det ikke er rom for krancling om leker eller ting som man ikke har massevis av i barnehagen. Ute ser de flere interaksjoner på tvers av de barna som vanligvis leker sammen inne. I lys av funnene kan man se at det burde tilrettelegges for mer aktivitet ute på tur der det er nok plass og materialer til alle, og hvor barna kan ha mer frihet til å leke og utforske på egenhånd. Personalet bør også tilrettelegge for aktiviteter som inkluderer barn på tvers av grupper slik at de får mulighet til å lære å samarbeide og kommunisere med hverandre og muligens gi nye vennskap en grobunn. Personalet kan også øke tilstedeværelsen og oppmerksomheten sin på barna, slik at alle barna kan føle seg sett og anerkjent, dette kan bidra til å skape et miljø som fremmer respekt for menneskeverd og aksept for ulikheter. Dette støttes av rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017) som sier at barnehagen skal være en trygg og inspirerende arena hvor barn kan utforske og utvikle sine sosiale ferdigheter gjennom interaksjon, samarbeid og vennskap. Og av Sjøvik (2017) som skriver at barnehagen spiller en essensiell rolle i å overføre grunnleggende verdier som samhold, omtanke og samarbeid, og etablere en atmosfære som stimulerer til respekt for menneskeverd og anerkjennelse av mangfold.

4.2 Forebygging av ekskludering og mobbing

Vi jobber mye med inkludering og fellesskap, og jeg føler disse begrepene stort sett avhenger av hverandre. For å skape et godt fellesskap er det viktig å inkludere. Og når man er inkluderende bidrar man til å skape et fellesskap. Hos oss jobber vi med å snakke med barna om inkludering, ekskludering, utestenging, krenkelser og mobbing. Ved å samtale med barna om dette er de mer klar over konsekvensene av ekskludering, og vi snakker om følelser det gir inni oss når vi blir avvist av andre og ikke får være med på leken. Jeg har en opplevelse av at dette fungerer bra, og at barna er flinkere til å si ja til hverandre, og til å invitere hverandre inn i lek. Som sagt tidligere har jeg opplevd at barna er flinke til å spørre om det går bra eller invitere med de som går alene. Og hvis det barnet bare ønsker å være alene i det øyeblikket blir det også respektert. Vi følger også godt med ute slik at vi kan ta tak i hendelser når det forekommer, for da er det enklere for oss å forklare barnet som utestenger at det utestenger og barnet som blir utestengt kan få hjelp til å sette ord på følelsene sine, og vi løser opp i det sammen (Sofie).

Det *Sofie* forteller i utsagnet over om inkludering og fellesskap i barnehagen harmonerer godt med barnehagelovens krav om å ikke godta krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alsaker (2004) argumenterer for at barnehagen er en viktig arena for å forebygge mobbeatferd, og at personalet har en nøkkelrolle i å forhindre diskriminering, utestenging, mobbing og uheldige samspillsmønstre. *Sofie* viser til viktigheten av å snakke med barna om inkludering og ekskludering, og hvordan dette øker bevisstheten om konsekvensene av ekskludering. Dette kan bidra til at barna blir flinkere til å invitere hverandre inn i lek og si ja til hverandre, samtidig som det også respekteres hvis et barn ønsker å være alene. Ved å følge med og gripe inn når det forekommer krenkelser, kan personalet bidra til å løse opp i situasjonen sammen med barna. En inkluderende praksis i barnehagen kan dermed legge grunnlaget for at barna utvikler positiv selvoppfatning, trivsel og livsglede, som er avgjørende for en god start på livet og deres videre utvikling.

4.3 Muligheter i naturen

I intervjuene spurte jeg informantene om hvilke muligheter naturen kan gi, og fikk følgende som svar:

Ja, jeg tenker, det er jo så stor plass. Man kan jo ha en skikkelig stor plass eller en mindre plass. Alle kan finne massevis med kongler. Man kan finne utfordringer for alle, for eksempel dem som sliter litt motorisk og dem som er veldig gode motorisk, det finnes utfordringer for alle. Det er veldig udefinert materiell ute, man kan bruke en konge til hva man vil. Man kan gjøre ting sammen, man kan lage demning ... Man kan gjøre fellesskapsaktiviteter og aktiviserer hverandre. Noen ganger så ser barn hva et annet barn gjør og blir med på det. Det føles som det er mange flere naturlige ting ute enn inne på barnehagen (*Lily*).

Nei, naturen tilbyr alle muligheter. Den er så variabel at det alltid vil være noe for enhver, til en viss grad. Noen barn trives ikke nødvendigvis når vi er på tur. Det er en realitet vi må se på med en viss balanse. Dette med at et ganske lite område av naturen kan tilby såpass variabel lek. Så er det gjerne, hvis vi, måten vi rammer inn barna på er at voksne starter og barna leker. Fem-seks leker på to-tre kvadratmeter. Det vil jo være veldig variabelt og avhenge av hva man velger å gjøre innenfor et lite område. Men vi bruker også, vi tilrettelegger turene i forhold til ønskene. Og, vi, dette er kanskje mer aktuelt på de mindre for eksempel om noen sliter motorisk så tilrettelegger vi. Vi tilrettelegger gåingen, barna kan gå i det tempoet de ønsker. Vi har en jente med barnegikt og hun har sko som er tilrettelagt og får gå litt saktere og går gjerne bakerst i et rolig og jevnt tempo. Det er aldri noen som spør hvorfor de må vente på de bakerste. Det varierer veldig hvem som går bakerst, men det er ofte de samme som går foran (*Roy*).

Jeg mener at naturen kan gi alle muligheter. Det finnes så mye man kan finne på ute i naturen, det er nesten ingen begrensninger for hva man kan og ikke kan gjøre. Her kan også barna få være med å medvirke og bruke både kreativiteten og fantasien sin. Det finnes også utfordringer som passer hvert enkelt barn og deres forutsetninger. Man har ulike trær med ulik vanskelighetsgrad, og barna ser, lærer av hverandre og hjelper

hverandre. Så ute i naturen er det kun fantasien som setter grenser. Jeg har også en opplevelse av at barna på tvers av kultur og bakgrunn leker bedre sammen ute i naturen, av det jeg har sett så er det lite problematikk for de barna med annen bakgrunn å være med i leken, selv om de ikke kan norsk så godt, de bruker kroppsspråk til å forstå hverandre. Og jeg har en opplevelse av at de barna med andre språk lærer seg mer norsk gjennom leken og av de andre barna (*Sofie*).

Disse funnene indikerer at naturen tilbyr en rekke muligheter for barn, uavhengig av deres motoriske ferdigheter eller bakgrunn. Barn kan finne utfordringer som passer deres nivå, og lek i naturen kan fremme samarbeid og fellesskap. Teorien støtter funnene, da den understreker at naturen har et mangfold av ulike områder og muligheter, og at barnehagen skal gi barna en variert erfaring med naturen. Hagen (2019) påpeker blant annet at menneskeskapte lekeapparater gir begrensede bevegelsesmuligheter, mens naturen gir barna muligheter til å finne bevegelsesløsninger som er tilpasset barnas egne forutsetninger, ferdigheter og risikotoleranse. En annen positiv effekt av lek i naturen er at den kan være inkluderende for barn med ulik kulturell bakgrunn. Gjennom leken kan de lære norsk og kommunisere med andre barn på tvers av språkbarrierer. Dette kan bidra til å fremme mangfold og inkludering i barnehagen. Til slutt kan det nevnes at friluftslivspolitikken vektlegger en enkel livsstil i naturen som er tilgjengelig for alle i hverdagen og i harmoni med naturen. Dette understreker viktigheten av å gi barna erfaring med naturen i barnehagen, ikke bare på utflukter og turer, men også som en del av hverdagslivet (Lundhaug & Neegaard, 2014).

4.4 Betydningen av kompetanse

Lily, Roy og Sofie forteller følgende om hvilken betydning de voksnes kompetanse har:

Det har veldig mye å si. Tenk på alt du ikke hører om du ikke er påkoblet. Mobbing starter jo allerede med 1-åringen. Vi må vite hva som er starten på utenforskap. Vi skal lære barna at alle er med her og at det er nulltoleranse for visse ting. Så jeg håper vi får ungene til å stå imot, at de korrigerer hverandre, for eksempel med å si fra hvis noen hvisker. Noen tør ikke helt å stoppe noen når de sier noe ugreit. Vi prøver å lære dem

alt, men de er jo bare fire år. Jeg håper de blir tøffere og hjelper hverandre og klarer å stå imot andre (*Lily*).

Ganske mye betydning. Hvert fall med tanke på den endringen vi har snakka om på barnehagen, og som jeg har selv sett. Det blir veldig mye fokus på dette med å være ute. At vi er til stede for barna er jevnt over et fint og positivt fokus som vi har. I forhold til å gjøre andre type aktiviteter .... Det har betydning ja (*Roy*).

Jeg mener at kompetansen hos de voksne har mye betydning. Uten kompetanse hos de voksne, kan vi ikke ivareta barns beste. Det er viktig at vi har kompetansen slik at vi kan se og oppdage barn som faller utenfor, barn som blir ekskludert eller barn som sliter med å samhandle med andre barn, slik at vi kan hjelpe de. Og uten riktig kompetansen kan vi klare å misse disse barna. Hos oss har vi jo også sett en virkning av det å ha riktig kompetanse, og hvordan det hjelper barna når vi snakker med de om inkludering, fellesskap, ekskludering og mobbing. Barna tar til seg det de lærer, inviterer hverandre inn i lek og står opp for hverandre hvis de ser at et barn blir utestengt (*Sofie*).

I disse funnene fra informantene og teorien til Zachrisen (2020) og Lehn (2019), blir betydningen av inkludering og samhandling i barnehager understreket. Det viser seg at tilstedeværelsen av voksne som er engasjerte og kompetente samspillspartnere er viktig for å sikre at alle barn blir inkludert i lek og fellesskap. Personalets kompetanse er også viktig for å oppdage og støtte barn som kan slite med å samhandle med andre barn, og for å forebygge mobbing og utenforskap.

Som beskrevet av *Lily*, kan manglende påkobling og kommunikasjon føre til at voksne går glipp av viktige handlinger som foregår i barnehagegruppen som igjen kan føre til utenforskap eller utestenging. Dette understreker betydningen av å ha en inkluderende kultur som tar opp temaer som nulltoleranse for visse adferder og oppmuntrer barn til å stå opp for hverandre. *Roy* understreker også at det å være til stede og fokusere på å støtte barna er viktig for å oppmuntre til inkludering og samhandling. *Sofie* understreker betydningen av personalets

kompetanse og hvordan det kan bidra til å støtte barn som faller utenfor og oppfordre til inkludering. Gjennom gode felles erfaringer og støtte fra personalet, kan barna utvikle vennskap og nære relasjoner på tvers av ulike kulturelle og språklige bakgrunner. Dette kan føre til økt følelse av fellesskap og tilhørighet, og bidra til at alle barn har likeverdig deltakelse i fellesskapene.

Alt i alt viser funnene og teorien at inkludering, samhandling og personalets kompetanse er viktig for å skape en positiv og trygg barnehagekultur som støtter alle barn uavhengig av bakgrunn og leke ferdigheter. Personalets rolle som engasjerte og kompetente samspillspartnere er viktig for å sikre inkludering og forebygge utenforskap og mobbing. Dette kan oppnås gjennom å skape en inkluderende kultur som tar opp temaer som nulltoleranse for visse adferder og oppfordrer barn til å stå opp for hverandre.

5.0 Konklusjon og avslutning

Jeg har i denne oppgaven forsøkt å besvare problemstillingen «hvordan kan barnehagelærer tilrettelegge for inkludering og fellesskap ved å bruke naturen?». Det vil ikke finnes et konkret svar på problemstillingen min, fordi ulike pedagoger og barnehager vil ha ulike måter å arbeide med inkludering og fellesskap på. I forskningsarbeidet i denne oppgaven har jeg intervjuet en pedagogisk leder og to barnehagelærere, og jeg har tatt utgangspunkt i funnene fra informantene i denne besvarelsen. Dette betyr at funnene ikke kan representere alle barnehager og barnehagelærere, da det kun er disse informantenes erfaringer og meninger som blir belyst. Tre informanter er et smalt utvalg for å kunne generalisere funnene i oppgaven. Jeg opplever likevel at oppgaven har forbedret innsikten i hvordan barnehagelærer kan bruke naturen i arbeidet med inkludering og fellesskap. Innsikten er hentet ut fra datamaterialet.

I arbeidet med å besvare problemstillingen har jeg funnet ut at hvis hvert enkelt barn skal oppleve å ha en meningsfull tilværelse og føle seg betydningsfulle, er det viktig med fellesskap i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017). Barnehageansatte må vise anerkjennelse og respekt for hvert enkelt barn samtidig som de legger til rette for at barnet kan være en aktiv og respektert deltaker i fellesskapet. Det vises i funnene at gjennom arbeid og samtaler med barna om inkludering, ekskludering, fellesskap og utestenging, kan barna skape gode relasjoner, inkludere hverandre i leken og bidra til å bygge sitt eget barnefellesskap, som kan gi en opplevelse av gruppetilhørighet mellom barna på tvers av alder, kjønn, morsmål og bakgrunn (Zachrisen, 2020). For å sørge for at ingen av barna faller

utenfor står inkludering og fellesskap sentralt i barnehagen. Funnene peker også på at formidling av viktige verdier som fellesskap, omsorg og medansvar kan bidra til å skape et miljø der barna kan utvikle respekt og aksept for menneskeverd og ulikheter. Svarene på spørsmålet om hvordan informantene opplever fellesskapet i barnehagen ute på tur versus inne, viser at det er mer inkludering og fellesskap ute, og mer ekskludering og grupperinger inne. Ute opplever de også at det er mer interaksjon mellom barn som vanligvis ikke pleier å være sammen. Informantene nevner at de tror dette er fordi rommene og materialene i barnehagen er mindre og færre, mens ute på tur er det store områder å leke seg på og det finnes nok materialer til alle barna og det derfor blir færre konflikter og krangler mellom barna i barnegruppa.

Personalet i barnehagen har en nøkkelrolle i å forhindre krenkelsers og skape en inkluderende praksis i barnehagen. Ved å følge med på og gripe inn når det forekommer krenkelsers, kan personalet bidra til å løse opp i uheldige situasjoner sammen med barna. En inkluderende praksis i barnehagen kan dermed legge grunnlaget for at barna utvikler positiv selvoppfatning, trivsel og livsglede, som er avgjørende for en god start på livet og deres videre utvikling. En av informantene informerer om at hun opplever gode resultater av å snakke mye med barna om inkludering, ekskludering og følelsene rundt dette å bli utestengt, og at de gjennom dette arbeidet ser at barna er flinkere til å ivareta og inkludere hverandre.

Gjennom pedagogisk arbeid ute i naturen beskriver funnene fra informantene at naturen tilbyr varierte muligheter og utfordringer som kan tilpasses et hvert barns motoriske ferdigheter. Gjennom lek i naturen kan barn også lære seg norsk og kommunisere med andre barn på tvers av språkbarrierer, og lek i naturen kan fremme samarbeid og fellesskap blant barna. Hagen (2019) understreker at naturen gir barna muligheter til å finne bevegelsesløsninger som er tilpasset deres egne forutsetninger og risikotoleranse.

Fra funnene kan vi se at tilstedeværende, engasjerte og kompetente barnehageansatte er viktig for å sikre inkludering og samhandling blant alle barn. For å oppdage, avdekke og støtte barn som sliter med å samhandle med andre barn og forebygge utenforskap og mobbing, er det viktig at personalet har god kompetanse. Manglende kommunikasjon og påkobling kan føre til at voksne går glipp av viktige handlinger som foregår i barnehagegruppen, som igjen kan føre til utenforskap eller utestenging. Det understrekes at en inkluderende kultur er viktig for å oppmuntre barn til å stå opp for hverandre og for å skape trygge og positive barnehagemiljøer som støtter alle barn uavhengig av bakgrunn og lekeferdigheter. Samlet sett viser funnene og

teorien at inkludering, samhandling og personalets kompetanse er avgjørende for å skape positive barnehagekulturer som støtter alle barn (Zachrisen, 2020, Lehn, 2019).

Når jeg skal gå ut i rollen som profesjonsutøver om få måneder er kompleksiteten av dette arbeidet en av mange refleksjoner jeg ønsker å ta med meg. Med utgangspunkt i funnene fra denne oppgaven og videre forskning på barnehagens arbeid med inkludering og fellesskap ved å bruke naturen kunne jeg tenkt meg å se mer på hvordan naturen kan bidra til at barn med annen kultur, bakgrunn og språk kan bli inkludert og integrert i den norske barnehagekulturen, og hvordan naturen kan bidra til språkutvikling og læring. Det kunne vært spennende og gjennomført intervjuer og observasjoner i flere barnehager med mangfoldige barnegrupper og sammenlignet de funnene man får.

6.0 Litteraturliste

Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64#KAPITTEL_1

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2018), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm akademisk.

Braun, V., & Clarke, V. (2012). *Thematic analysis*. Harris Cooper, PhD

Brinkmann, S., & Kvale, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Gyldendal.

Brønstad, E. S. (2019). Lekens egenverdi. I M. H. Frønes & V. Glaser (Red.). *Praksisbok for barnehagelærerstudenten* (s. 91–102). Universitetsforlaget.

De forente nasjoner. (2000). *Konvensjon om barns rettigheter*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnekonvensjonen-kortversjon-norsk/id87582/>

Fjørtoft, I. (2019). Barn og bevegelse: læring gjennom landskap. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen, & T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 184-197). Gyldendal.

Hagen, T. (2019). Bevegelseslek i natur og barnehagens nærmiljø. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen, & T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 363-372). Gyldendal.

Idsøe, E. C., & Roland, R. (2017). *Mobbetferd i barnehagen: temaforståelse – forebygging – tiltak*. Cappelen Damm akademisk.

Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag.

Kibsgaard, S. (2019). Den livsviktige leken. I V. Glaser., I. Størksen., & M. B. Drugli. (Red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen: forskning og praksis* (2. utg., s. 353-368).

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.

<https://www.udir.no/contentassets/5d0f4d947b244cfe90be8e6d475ba1b4/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>

Lehn, E. W. (2019). «Æ vil værre med på leiken». I M. H. Frønes., & V. Glaser (Red.), *Praksishåndbok for barnehagelærerstudenten* (s. 103-115). Universitetsforlaget.

Lundhaug, T. & Neegaard, H. R. (2014). *Friluftsliv og uteliv i barnehagen*. Cappelen Damm akademisk.

Meer, A. V. D. (2019). Tidlig utvikling hos de minste barna i alderen 0-1 år. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen, & T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 164-181). Gyldendal.

Meld.St. Nr. 6. (2019-2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/3dacd48f7c94401ebefc91549a5d08cd/no/pdfs/stm201920200006000dddpdfs.pdf>

Moser, T., & Storli, R. (2019). Fysisk og motorisk utvikling. I V. Glaser., I. Størksen., & M. B. Drugli. (Red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen: forskning og praksis* (2. utg., s. 107-134).

Roland, P. (2019). Forebygging av aggresjon og mobbing i barnehagen. I V. Glaser., I. Størksen., & M. B. Drugli. (Red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen: forskning og praksis* (2. utg., s. 473-488).

Ruud, E. B. (2010). *Jeg vil også være med!: lekens betydning for barns trivsel og sosiale læring i barnehagen*. Cappelen Damm akademisk.

Sjøvik, P. (Red.). (2017). *En barnehage for alle: spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. (3. utg.). Universitetsforlaget.

Solli, K. A. (2017). Inkludering i barnehagen i lys av forskning. I Allan, J., Andresen, R., Kolle, T., Kristoffersen, A. E. Larsen, A. S., Simonsen, E., Solli, K. A., Ulla, B. & Arnesen, A. L (Red.) *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser* (2. utg, s. 36-61). Universitetsforlaget.

Storli, R. (2019). Bevegelseslek i barnehagens uteområde. I E. B. H. Sandseter., T. L. Hagen., & T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (3. utg., s. 345-362). Gyldendal.

Zachrisen, B. (2020). *Omsorg i en kulturell kontekst: kultursensitiv omsorg i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Öhman, M. (2020). *Vern om barns lekestyrke*. Pedagogisk forum.

Vedlegg 1 – Informasjon- og samtykkeskjema

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«fellesskap og inkludering»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan barnehagelærere kan tilrettelegge for fellesskap og inkludering ved å bruke naturen. I dette skrevet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelsen vil innebære for deg.

Formål

Jeg er student ved Dronning Mauds Minne høgskole for barnehageutdanning. Som en del av studiet skal jeg skrive en bacheloroppgave. Jeg har tidligere gått fordypning i natur og friluftsliv og går nå fordypning i interkulturelle perspektiver og ønsker å fordype meg i hvordan barnehagelærere kan benytte seg av naturen for å bidra til inkludering og fellesskap i barnegruppa. Temaet jeg har valgt for bacheloroppgaven er inkludering og fellesskap i barnegruppa, og i den forbindelse håper jeg du kan svare på noen spørsmål.

Problemstillingen for min oppgave er per dags dato «hvordan kan barnehagelærere bruke naturen for å tilrettelegge for inkludering og fellesskap i barnegruppa?».

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehageutdanning er ansvarlig for forskningsprosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i dette forskningsprosjektet fordi du er barnehagelærer eller pedagogisk leder i barnehage. For å komme i kontakt med deg har jeg brukt kontakter fra utdanningsinstitusjonen min.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det et individuelt intervju. Intervjuet vil ta cirka 45 minutter. Intervjuet vil innebære spørsmål om hvordan du arbeider med, hvordan du

opplever og hva slags erfaringer du har med natur, tilrettelegging, inkludering og fellesskap. Under intervjuet vil jeg ha med meg en medstudent som skribent for å sikre at jeg får med meg mest mulig datamateriale.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Du vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon. Noen av dine utsagn i intervjuet kan siteres, men du vil da være anonymisert.

Prosjektet vil avsluttes 28.04.2023.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlige:

Gjertrud Stordal
Børge Iversen
(Veiledere)

Student:

Elise Thune Johansen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*fellesskap og inkludering*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

Vedlegg 2 – Intervjuguide

Samtale emner:

Natur, Inkludering og Fellesskap, Pedagogisk leder, Barnehagelærer (hvordan de jobber med...)

Innledende spørsmål:

1. Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
2. Hvilken stilling har du i barnehagen du jobber i nå?
3. Hvilken alder har barnegruppa du jobber med nå?
4. Hvilken utdanningsbakgrunn har du?

Natur:

- Hva gjør dere når dere er på tur i naturen?
  - a. Hvor ofte er dere på tur? b. Har dere faste steder/områder dere går til? c. Evt hvor mange? d. Hvor ofte varierer dere mellom disse? e. Tenker dere på fellesskap eller inkludering når dere velger sted?
- Hvordan forbereder dere turene?
  - a. Hvordan planlegger dere? b. På hvilken måte er barna delaktige i planleggingen? c. På hvilken måte tar dere med foreldrene i planleggingen av turer?

Inkludering og fellesskap:

- Hvordan opplever du fellesskapet i barnegruppen ute på tur? **Konkretiser gjerne med eksempler.** A. Hvordan opplever du fellesskapet inne? B. Ser dere noen sammenheng til hvorfor det er slikt? C. Gjør dere noe forarbeid inne før turen for å styrke fellesskapet ute? D. Gjør dere noe etterarbeid etter turen? (barnesamtaler eller lignende)
- Hvordan opplever du inkludering i barnegruppa ute på tur? **Konkretiser gjerne med eksempler.** A. Hvordan opplever du inkludering inne? B. Ser dere noen sammenheng til hvorfor det er slikt? C. Gjør dere noe forarbeid inne før turen for å styrke inkludering ute? D. Gjør dere noe etterarbeid etter turen? (barnesamtaler eller lignende)

- Hvordan jobber dere for at barna skal oppleve inkludering og fellesskap ute på tur?
A. Er dette et tema dere snakker om? (til hverdags, på møter osv). B. Bruker dere noen verktøy? (Observasjon, kartlegging osv).
- Hvilken betydning har foreldresamarbeidet til deres arbeid med inkludering og fellesskap i barnegruppa?

Tilrettelegging (ped leder og bhg.lærer's roller):

- Hvilke muligheter kan naturen gi for tilrettelegging av inkludering og fellesskap i barnegruppa?
- Hvordan tilrettelegger dere for at barnegruppa skal få tid i naturen?
- Hvordan tilrettelegger dere for inkludering og fellesskap i barnegruppa? (både inne og ute)

Annet:

- Hvordan er kompetansen og interessen til ansattgruppa og barnegruppa for natur og friluftsliv?
a. Hvilken betydning har barnegruppas/ansattgruppas interesse for natur og friluftsliv?
b. hvilken betydning har kompetansen til barnegruppa og voksengruppa? c. hvorfor og på hvilken måte er dette viktig?
- Hvordan er kompetansen til ansattgruppa på inkludering og fellesskap?
a. Hvilken betydning har de voksnes kompetanse? b. Hvorfor er denne kompetansen viktig? – eksempler?

Avsluttende:

- Er det noe som ikke har blitt sagt som du ønsker å tilføye?